Lauri Tarasti

25.11.2021

HE 181/2021 vp

Perustuslakivaliokunnalle

Perustuslakivaliokunta on pyytänyt allekirjoittaneelta asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä vaalilain muuttamisesta (HE 181/2021 vp). Esitän lausuntonani seuraavan.

Harvoin perustuslakivaliokunta saa käsiteltäväkseen niin helpon ja perustellun lakiesityksen kuin tämä esitys vaalilain muuttamisesta. Se sisältää laitosäänestyksen Puolustusvoimien varusmieskoulutusta antavien joukko-osastojen varuskunnissa ja Rajavartiolaitoksen varusmieskoulutusta antavissa yksiköissä.

Se on helppo sen vuoksi, että varuskunnissa ja mainituissa Rajavartiolaitoksen yksiköissä toimitettiin tilapäisin säännöksin laitosäänestys puolisen vuotta sitten kuntavaaleissa. Kysymyksessä on nyt vain järjestelmän vakiinnuttaminen pysyväksi. Se on helppo myös sen vuoksi, että ennakkoäänestyksen ennakkoäänestyspaikoista on säädetty jo yli 50 vuotta sitten ja nyt kyseessä on vain ennakkoäänestyspaikkojen laitosluettelon täydentäminen. Samat säännökset kuin muissa ennakkoäänestyspaikoissa pätevät myös varuskunnissa ja Rajavartiolaitoksen yksiköissä. Niistä on pitkäaikaista kokemusta.

Vuoden 2021 kuntavaaleissa oli näitä ennakkoäänestyspaikkoja noin 20 kunnassa. Siitä luonnollisesti aiheutuu hieman lisävaivaa ja mahdollisesti vaalitoimikuntien määrän lisäystä, mutta vaikutukset ovat kokonaisuudessaan vähäisiä. Erityissäännöstä kustannusten korvaamisesta ei tarvita, koska siitä on voimassa vaalilain 188 §.

Lakiesitys on perusteltu eikä sitä ole juuri lainkaan kyseenalaistettu. Varusmiesten omat järjestöt kannattavat uudistusta. Ennakkoäänestyspaikat varuskunnissa ja Rajavartiolaitoksen yksiköissä ovat niitä harvoja keinoja, joilla voidaan yrittää lisätä äänestysvilkkautta. Tällaisia varusmiehiä tavoitettiin viime kuntavaaleissa noin 15 000. Kun näistä varusmiehistä joka tapauksessa suurehko osa äänestää, voivat ne vetää mukanaan muita muutoin äänestämättä jääviä varusmiestovereitaan. Syntyy sosiaalista painetta, minkä merkitystä lisää se, että kyseessä on monissa tapauksissa ensimmäinen ikärajan ylittymisen sallima äänestys yleisissä vaaleissa.

Lakiesityksessä on todettu, ettei se koske siviilipalvelusta suorittavia, koska heillä on samat mahdollisuudet äänestää kuin äänioikeutettujen enemmistöllä. Kannanotto on järkevä.

Lakiehdotuksen sisältämät muutokset vaalipiirien kuntaluetteloon, kirjeäänestysten tarkastamisesta ja vaaliasiamiesten esteellisyydestä ovat pääasiassa teknisiä eivätkä anna aihetta huomautuksiin.

Kannatan lämpimästi lakiehdotuksen hyväksymistä sellaisenaan.